

nederland in twaalf delen (7)

Noord-Limburg is de bescheidenheid voorbij. Tegen de krimpscenario's in zet de regio rond Venlo in op groei. De Floriade van 2012 is een opmaat naar meer, is de gedachte. De wereldtentoonstelling moet dit deel van Limburg definitief op de kaart zetten. Wat nog ontbreekt, is een verhaal met een slogan. Noord-Limburgers op zoek naar de eigen identiteit.

Hotspot Noord-Limburg vecht tegen de krimp

Dwars door de economische crisis heen riepen vervoersexperts halverwege dit jaar de regio Venlo uit tot dé logistieke hotspot van ons land. Enkele bezige regio's in West-Brabant bezetten plaats 2 en 3, terwijl de haven van Rotterdam als 4de eindigde. De deskundigen roemen Noord-Limburg om de aanwezigheid van personeel, ruimte en infrastructuur via water, wegen en rails. Bovendien zijn er initiatieven die een sprong voorwaarts beloven, zoals de Floriade van 2012 in Venlo (kader).

De experts in logistiek hebben Noord-Limburg hoog zitten. Maar bij het grote publiek is er nog een wereld te winnen, stelt wethouder Leon Litjens van de gemeente Horst aan de Maas. Een onderzoek van Heliview naar toerisme in de provincie wees uit dat Limburg weliswaar een favoriet vakantiegebied is, maar dat Noord-Limburg onbekend is. Meer dan de helft van de Nederlanders heeft geen enkel beeld bij dit deel van Limburg als vakantiebestemming. 'Hier ligt een fundamenteel probleem. Mensen uit Amsterdam denken bij Limburg aan heuveland. Als ik binnen een uur in Nijmegen ben, vragen mensen: ben je helemaal uit Venlo hierheen gekomen? Limburg is in hun beleving ver weg. Voor mij zijn dat indicaties van de onbekendheid.'

Bescheidenheid

Volgens Will Lormans, uitgever in Venlo, ligt de verklaring in het verleden. 'Noord-Limburg

is er altijd een beetje bij ingeschoten. Je hebt hier hardwerkende mensen die misschien te weinig saamhorigheid tonen naar de buitenwereld. In Zuid-Limburg stappen ondernemers veel gemakkelijker in gezamenlijke promotie. In Noord-Limburg zijn ondernemers nuchterder, het moet wel tastbaar zijn voor ze ergens achter gaan staan.' Het zullen de Peel- en zandgronden zijn, denkt Lormans. Noord-Limburg bestaat uit arme gronden met kleinschalige bedrijvigheid, waarop mensen vroeger hard moesten werken om iets van het leven te maken. 'Dat heeft geleid tot bescheidenheid en speelt ons parten nu we de regio naar buiten toe willen profileren.'

Aan de kwaliteiten in de regio heeft het nooit gelegen, aldus Lormans. 'Die waren er altijd wel. Maar we vertelden het niet. Noord-Limburg heeft meer toeristische overnachtingen dan Zuid-Limburg, maar niemand weet het. Wethouder Litjens beaamt: 'De laatste jaren zijn we met grootse zaken bezig, maar dat blazen we nog niet hoog van de toren.' Het harde werken achter de coulissen leidde ongemerkt tot een bedrijvige regio. De ligging vlakbij Duitsland, op de vervoers-

'Noord-Limburg heeft meer toeristische overnachtingen dan Zuid-Limburg, maar niemand weet het'

as Rotterdam-Ruhrgebied, is daarbij cruciaal geweest. Düsseldorf is een halfuur rijden. Dat Venlo de meest Duitse stad van Nederland wordt genoemd, ligt dus niet alleen aan de Duitsers die in groten getale in de stad komen winkelen. In omvang kan het kassengebied dat aan beide zijden van de grens ligt, wedijveren met het Westland.

Het rijk wees Venlo aan tot een van de vijf *Greenports* voor regionale clustering en versterking van tuinbouwbedrijven en *agri-business*. In de regionale economie speelt naast tuinbouw en logistiek ook de glasindustrie een glansrol. Zo neemt fabrikant Scheuten in Venlo een steeds prominentere plaats in bij innovaties rondom zonnepanelen.

Nieuwe wegen

Nieuwe wegen naar bedrijvigheid zijn er ook letterlijk: vorig jaar ging na een lange voor geschiedenis de verlengde A73 open. Daarmee kwam een eind aan het gebruik van de Napoleonsbaan tussen Venlo en Roermond als smalle, verkeersonveilige hoofdroute voor vracht- en doorgaand verkeer door de regio. De nieuwe A74 gaat over twee jaar open, zo is de verwachting. Deze ontbrekende schakel tussen Nederlandse en Duitse snelwegen verlost Venlo van de vele vrachtwagens die nu nog door de stad denderen.

De ondernemers zelf doen er de laatste tijd ook veel aan om – welhaast tegen de volksaard in – het beeld te laten kantelen.

De oogst van een Floriade

Een icoon van een wereldtentoonstelling doet het naderhand vaak goed als collectieve geheugensteun. Het allerbeste voorbeeld is de Eiffeltoren, gebouwd voor de Wereldtentoonstelling van Parijs in 1889. Het Atomium in Brussel is nog zo'n voorbeeld.

Voor de Floriade 2012 in Venlo is een Innovatoren bedacht. Het 70 meter hoge ontwerp van architect Jo Coenen doet tijdens de tentoonstelling dienst als entreegebouw en biedt daarna permanent onderdak aan Venlose bedrijven. Het gebouw is een van de middelen om de regio iets blijvends te bieden.

World Expo Floriade verwacht meer dan 2 miljoen bezoekers, vertelt communicatiemanager Robert Bouten. 'Er zijn maar een paar van dit soort grote evenementen met het predikaat World Expo. Dat schept mogelijkheden op de internationale markt. De wereldduurbouwtentoonstelling levert voor Venlo meer dan alleen een expoterrein en een beeldbepalend gebouw op. Ontwikkelingen raken hier nu in een stroomversnelling, zoals het opknappen van het stadscentrum en het verbeteren van wegen. Voor de toeristische sector is de Floriade ook iets moois. Nu al zijn er veel werkbezoeken uit het buitenland,

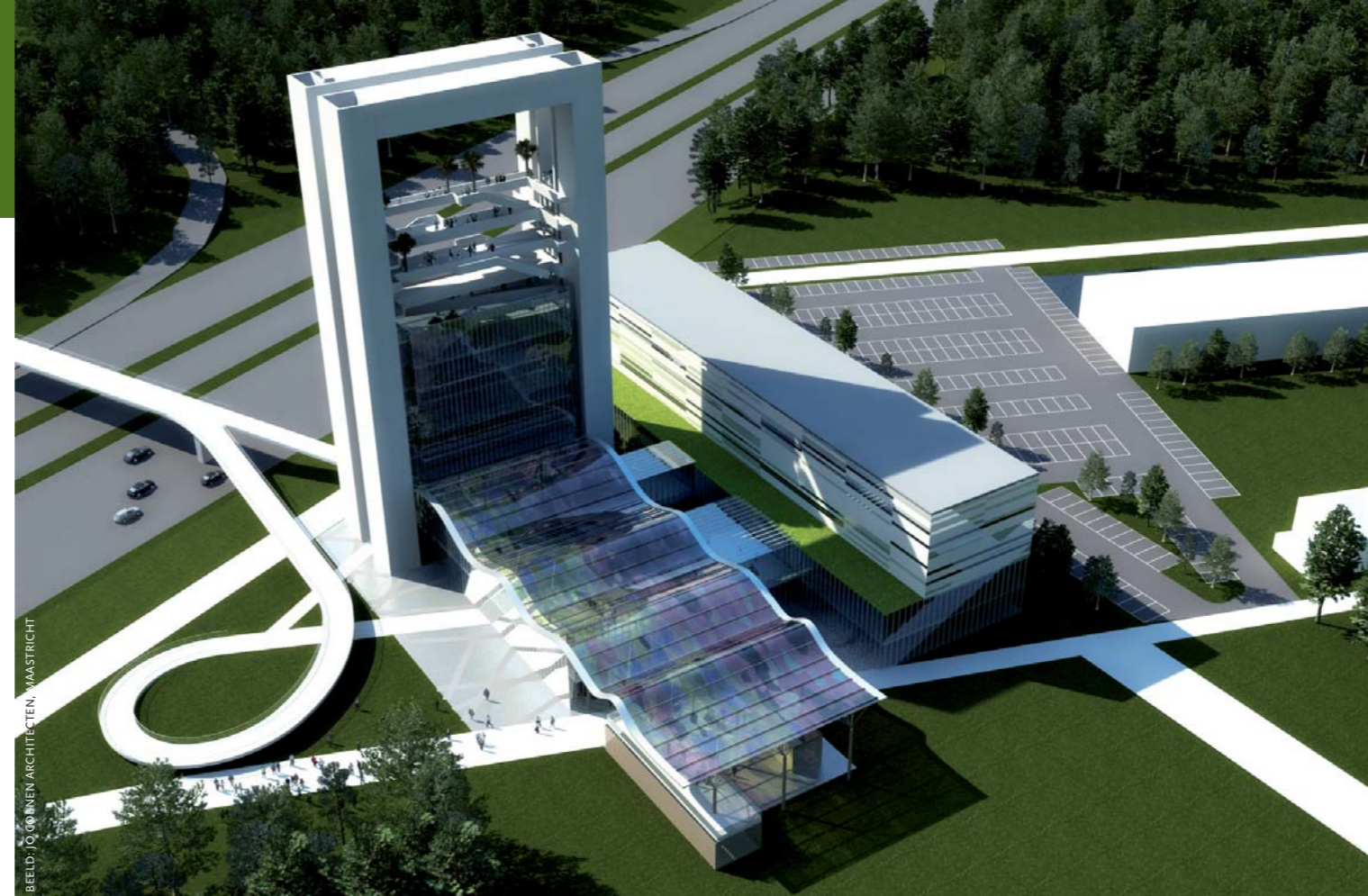
Een voorbeeld van nieuwe eendracht is Ondernemend Venlo, een koepelorganisatie waarbij 1000 bedrijven zijn aangesloten, met in totaal 25.000 arbeidsplaatsen. Of neem het Ondernemershuis: hier kunnen bedrijven die zich in de regio willen vestigen binnenkort informatie krijgen over het arbeids-, woon- en leefklimaat. Het is een breed samenwerkingsverband van het bedrijfsleven met onder meer regionale en lokale overheid, innovatienetwerk Syntens en het UWV (arbeidsbureau).

Net als in het zuiden van Limburg geldt voor het noordelijk deel een krimpscenario:

de komende decennia zal de bevolking zonder afdoende maatregelen door vergrijzing en het wegtrekken van beroepsbevolking gaandeweg afnemen. Een reden temeer om als regio steviger aan de weg te timmeren, zegt bestuurder Litjens. 'We zijn ambitieus in het bieden van een regio waarin het leven, wonen en werken goed is. Dat willen we uitstralen

'De Floriade gaat Venlo en omgeving op de kaart zetten'

Artist impression van de Innovatoren, boegbeeld van de aanstaande Floriade 2012. Na afloop van de wereldtentoonstelling moet het complex permanent onderdak gaan bieden aan Venlose bedrijven.

en straks is er een halfjaar lang die enorme bezoekersstroom.'

De Floriade van Venlo is de eerste in de reeks buiten de Randstad. Eerdere edities hebben hun sporen nagelaten. De uit 1960 stammende Euromast in Rotterdam is het overblijfsel van de eerste Floriade, terwijl Amsterdam in 1972 enkele parken en het dijklichaam voor de zuidelijke ring en NS-station RAI overhield aan de tentoonstelling. Latere edities hadden minder impact. De tramlijn die in 1982 over het Floriade-terrein in Zoetermeer liep, is ontmanteld.

Volgens Bouten zijn er dit keer meer inspanningen om er een blijvend succes van te maken. Naast de Innovatoren is er straks het kassencomplex Villa Flora, een ontwerp van architect Jón Kristinsson. Het gebouw heeft als tijdelijke bestemming de binnensexpositie. Later zal het net als het expopark dienst blijven doen als onderdeel van de Greenport Venlo. Het is een zelfvoorzienende tentoonstellingskas die functioneert zonder toevoer van gas of elektriciteit van buiten en zonder riolering.

Tijdens de Floriade 2012 staat duurzaamheid centraal. Dat uitgangspunt krijgt nu al gestalte door de aanleg van riolering onder het terrein bestaande uit gresbuizen. Bouten: 'Die zijn volledig te recyclen. Elke vierkante meter grond is bovendien onderzocht op vruchtbaarheid voor een zo efficiënt mogelijk grondgebruik.'

De organisatie wijst alle gebruikers van paviljoens op de 'Venlo Floriade Principles' voor duurzaamheid. 'We willen geen "duurzaamheidspolitie" op het terrein laten rondlopen, maar het is wel zaak dat deelnemers verder gaan dan alleen het tonen van goede bedoelingen. We hebben een belangrijk doel: een duurzame regio.'

naar investeerders, toeristen en arbeidskrachten. We willen geen krimpregio worden. De tekenen dat het goed komt zijn hoopvol. Er is een goede samenwerking aan het ontstaan tussen bedrijfsleven en lokale bestuurders. De Floriade gaat Venlo en omgeving op de kaart zetten. Voetbalclub VVV is gepromoveerd en speelt in een nieuw stadion. In verborgenheid gebeurt hier veel interessants en daar moeten we meer mee naar buiten.'

Eén identiteit

Wie een reële kans wil maken in de strijd tegen de krimp, moet vandaag de dag met een

goed verhaal de boer op. Ondernemers en politici zijn samen op zoek naar een geschikte regiobranding. Volgens Litjens kijken zij daarbij met een schuin oog naar de stads-regio Arnhem-Nijmegen, dat het merk 'Cool Region' heeft geïntroduceerd. 'We willen komen tot één identiteit. Eén etiket, dat gemeenten, bedrijven en sectoren op hun eigen uitingen kunnen plakken. Regio-branding hoeft niet ingewikkeld te zijn. We kunnen bijvoorbeeld elke vrachtwagen die vanuit onze regio vertrekt gebruiken als reclameobject. Elke vrachtwagen die in ons land rondrijdt heeft per week drie miljoen consumentencontacten. Als je op die manier overall je boodschap kunt overbrengen, is dat enorm.'

Welke boodschap precies is dus nog even de vraag. Daar zijn ze over anderhalf jaar wel uit, denkt Litjens. Dan is er dus ook een slogan gevonden, precies voordat de publiciteit rond de Floriade 2012 losbarst. 'Dat is hét moment om Noord-Limburg goed in de schijnwerpers te zetten. Daarna moeten we de aandacht vast zien te houden.'

Balans

Ondernemer Lormans hamert op een regio-marketing die iedereen aanspreekt. Het moet niet zo zijn dat een ingevlogen reclame-expert voor een fiks gage een leus bedenkt. Holle frasen bestaan er in de wereld van regio-marketing al genoeg. 'We moeten dus eerst goed nadenken over onze identiteit.' Hij vindt dat de Noord-Limburgers ervoor moeten waken hun regio al te gemakkelijk te labelen als Greenport. 'Dan krijgen we een onbalans met andere disciplines. Op onze industrie-terreinen werken 25.000 mensen buiten de agribusiness. Het beoogde aantal arbeidsplaatsen bij Greenport Venlo is even groot, met een omzet van € 1,5 miljard. Hoe gaan we daarmee om? Iedere regio wil een handelsmerk, een label, een verhaal. Maar de industrie verzet zich tegen een etiket dat alleen aansluit op de Greenport. Hoe belangrijk ook, dat is slechts een stukje van ons verhaal.'

Voedsel is terug op de stedelijke agenda's. Londen, Boston en Amsterdam hebben het ommeland weer ontdekt. Niet alleen als recreatiegebied of mogelijke bouwlocatie, maar ook - opnieuw - als primaire voedselbron. Betrokkenheid van de burgers en duurzaamheid staan daarbij voorop.

Voedsel in de stad

Naar een metropolitane voedselstrategie

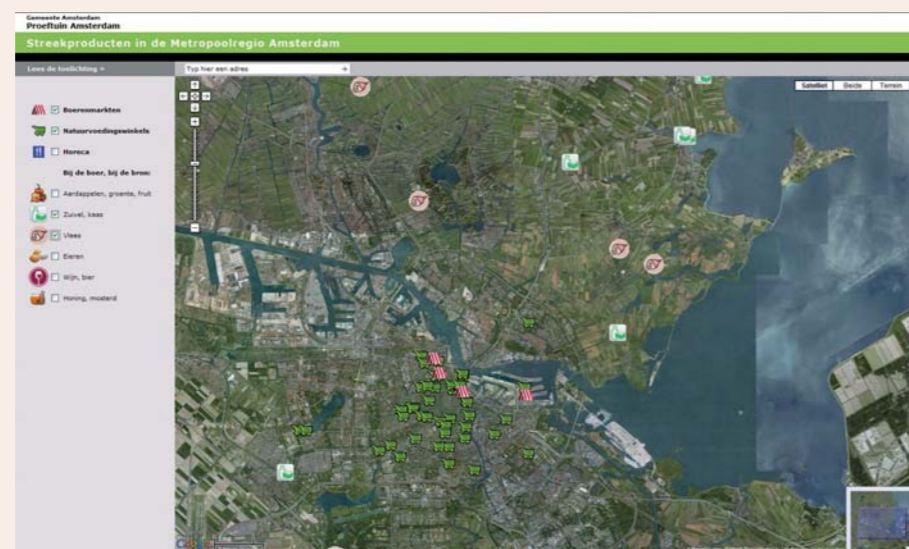
Tot nog geen vijftig jaar geleden werden de meeste producten vers aangeleverd vanuit de omliggende regio. De opkomst van de koelkast rond 1955 maakte het mogelijk bederfelijke waar als melkproducten, groenten, fruit, vlees en vis langer goed te houden: thuis, in de winkel, bij de groothandel, in het koelhuis en tijdens het vervoer.

Anno 2010 beschikken we over een onbeperkt en wereldwijd assortiment, althans in onze westerse wereld, en vinden we het vanzelfsprekend daar volop van te genieten. Dat wordt nog eens bevorderd door snel

luchtvervoer en de geavanceerde glastuinbouw. Seizoenen en klimaten bepalen niet langer ons menu.

Betrokkenheid en zeggenschap

Er is een tendens deze luxe en rijkdom niet langer vanzelfsprekend te vinden. Veel mensen willen meer zeggenschap over hun voedsel en de voedselketen die van grond tot mond grotendeels in handen is van enkele grote spelers. De agrarische sector is na WOII wereldwijd sterk gerationaliseerd en gemonopoliseerd. De levensmiddelenindustrie, de ketens van grootwinkelbedrijven en de bij-

Streekproducten in de metropoolregio Amsterdam. Door de vakjes links aan te klikken, krijg je te zien waar je in Amsterdam en omgeving terecht kunt voor verschillende streekproducten.

Boven: Wethouder Marijke Vos verwelkomt Waterlandse boeren op de Dam bij de start van het project Scholen bezoeken de boer (2009).

Onder: Opleidingsrestaurant The Colour Kitchen in Amsterdam Nieuw West praat de leerlingen bij over streekproducten uit Noord-Holland (2009).

stoffen, ondanks publieke controlemechanismen als de Keuringsdienst van Waren. Ook daarom willen steeds meer mensen zelf greep krijgen op hun voedsel. Streekproducten en vers en (h)eerlijk voedsel zijn in opmars. Grootwinkelbedrijven spelen daarop in en er ontstaan interessante nieuwe winkelformules, zoals Marqt, een kleine keten met vier filialen in Amsterdam en Haarlem, die een directe relatie met de producenten opbouwen.

Londen als voorbeeld

Londen nam in de voedseldiscussie enkele jaren geleden het voortouw met 'Better Food for London, the Mayor's London Food Strategy'. Amsterdam liet zich hierdoor inspireren en in 2007 kwam Proeftuin Amsterdam van de grond, een samenwerkingsverband tussen de hoofdstad, Zaanstad, de provincie Noord-Holland en het ministerie van LNV. De doelen zijn ambitieus: versterken van de verbinding tussen stad en land, verduurzamen van de voedselketen, benadrukken van gezondheids- en kwaliteitsaspecten van voedsel en versterken van een kennisnetwerk. De sturende kracht was en is de Dienst Ruimtelijke Ordening van Amsterdam, die met grote kennis van de stedelijke agenda erover dat het landelijk gebied niet op waarde werd geschat.

Van meet af aan heeft Proeftuin Amsterdam ervoor gezorgd dat het project gedragen en vooral geïnspireerd werd door burgers, agrarische netwerken en marktpartijen. Een mooi staaltje van *food democracy*, zoals Tim Lang, professor of Food Policy aan de City University of London, het noemde in zijn lezing over *Global food systems and regional food policies* op het Wibautcongres in 2009. De toegang tot goede en gezonde voeding en de zeggenschap en de besluitvorming hierover mogen niet het exclusieve domein zijn van marktmonopolisten, maar zijn ieders verantwoordelijkheid en belang. Het was dan ook een klein wonder dat in het najaar 2009 een interessante debatserie plaatsvond in De Rode Hoed in het hart van Amsterdam, onder leiding van de stedeling aller stedelingen Felix Rottenberg. Het platteland en de stad raakten in hevige discussies verwickeld over het belang van de agrarische sector, in Nederland, in Europa en wereldwijd. Duurzaamheid en gezondheidsaspecten werden tegenover economische belangen en concurrentieposities gezet. Stedelingen werden zich ervan

behorende vervoerssector zijn nu monopolisten in een mondiaal veld. Terwijl in bijvoorbeeld onderwijs en ruimtelijke planning betrokkenheid en zeggenschap inmiddels zijn ingeburgerd, is er op het front van de voedselketen nog een wereld te winnen.

Ook de klimaatdiscussie speelt een rol. Er zijn heel wat vraagtekens te zetten bij onderdelen van de voedselketen. Het melkvee in het Groene Hart wordt bijgevoerd met soja uit Zuid-Amerika en de zuivelproducten worden via Campina weer wereldwijd afgezet. Om nog maar te zwijgen over de boontjes en de rozen uit Kenia en de druiven en wijnen uit Chili.

De schaalvergroting in de land- en tuinbouw en het heen en weer gesleep van vee, voeder, grondstoffen en eindproducten zijn inmiddels publieke onderwerpen en thema's

Mensen willen zeggenschap over hun voedsel, dat van grond tot mond grotendeels in handen is van enkele grote spelers

voor actie en bewustwording, ook en misschien wel juist bij stedelingen.

De gezondheidsvraag werd al eerder gesteld. De levensmiddelenindustrie heeft zeer geavanceerde conserveringsmethoden en smaakvariaties ontwikkeld. Dit leidt tot een verruiming van de consumptiemogelijkheden, maar lang niet iedereen is gerust op de toevoeging van vele vaak 'niet-natuurlijke'